

Eläinten hyvinvoinnin valvonta 2025



RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

| | |
|-------------------------------|--|
| Päiväys: | 19.5.2026 |
| Asianumero: | 415/00.01.02.00.01/2026 (6500/00.01.02.00.01/2021) |
| | Ruokavirasto |
| Linja, osasto ja/tai yksikkö: | Eläinten hyvinvoinnin ja tunnistamisen yksikkö |
| Hyväksyjä: | Jaana Mikkola |
| Laatija/laatijat: | Taina Mikkonen, Tiina-Mari Aro, Terhi Jääskeläinen, Sanna Varjus ja Alisa Matomäki |
| Lisätietoja: | |

SISÄLLYSLUETTELO

| | |
|---|-----------|
| 1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA | 3 |
| 2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN..... | 4 |
| 3 TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS | 9 |
| 3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys..... | 9 |
| 3.2 Puutteiden analyysi..... | 13 |
| 4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE | 21 |
| 5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET | 21 |
| 5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen | 21 |
| 5.2 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet..... | 22 |
| 6 VALVONNAN RESURSSIT..... | 24 |
| 7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN | 24 |

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Yksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevista strategisista tavoitteista on kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuuden sekä kilpailu- ja häiriönsietokyvyn paraneminen. Ruokavirasto tukee toiminnallaan tämän tavoitteen saavuttamista varmistamalla osaltaan, että eläimet ovat terveitä ja niiden hyvinvointi on korkealla tasolla. Ruokaviraston tehtävänä on erityisesti ohjata eläinten hyvinvoinnin valvontaa. Tavoitteen toteutumista seurataan muun muassa tunnusluvuilla: eläinten hyvinvoinnin osalta vaatimukset täyttävien pitopaikkojen osuus tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa tulisi olla yli 85 %. Ruokavirasto myös seuraa oman strategiansa mukaisesti toiminnan tehokkuutta ja laatua seuraamalla muun muassa tuotantoeläintilojen otantavalvontojen ja eläinkuljetusten valvontasuunnitelmien toteutumisasetta.

Eläinten hyvinvointivalvonnalle asetettuja määrällisiä tavoitteita ei saavutettu valvontavuonna 2025. Otantaan perustuvista tuotantoeläintilojen eläinten hyvinvointitarkastuksista toteutui 79 %, mutta tavoitteiden toteutumisessa oli aluehallintovirastojen välillä vaihtelua. Otantatarkastuksien piiriin otettiin uusi eläinlaji, kalkkunat. Kaupallisia eläinkuljetuksia tarkastettiin selkeästi vähemmän edellisvuoteen verrattuna ja tavoitteesta jäätiin selkeästi (toteuma 54 %). Puolet aluehallintovirastoista pääsivät eläinkuljetusten tarkastustavoitteeseensa tai ylittivät sen reilusti, mutta teurastamoissa tehtävien eläinkuljetustarkastusten määrissä jäätiin tavoitteesta selkeästi. Ruokaviraston tietojärjestelmä, josta aikaisemmin saatiin epäilyyn perustuvien tarkastusten tiedot, suljettiin teknisesti vanhentuneena vuonna 2023. Tämän jälkeen tiedot on saatu Aluehallintovirastojen keräämänä, ja tiedoissa on mukana myös muita eläinten hyvinvointivalvonnan tyyppejä. Keräys- ja raportointitavan muutoksen takia lukuja ei voi verrata edellisvuosien lukuihin. Tallennettujen tietojen mukaan muuta eläinten hyvinvoinnin valvontaa suoritettiin yli 7 700 valvontakäynnillä. Pääosa valvonnoista oli epäilyyn perustuvia (5 419 kpl) ja 44 %:lla kaikista epäilyyn perustuvista käynneistä havaittiin epäkohtia.

Tuotantoeläintilojen otantavalvonnoissa valvontaa kohdistetaan painotetusti tietyn eläinlajin pidon valvontaan. Painotetun eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän. Vuonna 2025 valvontaa kohdennettiin uuteen lajiin, kalkkunoihin.

Koko maan osalta tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa havaittujen laiminlyöntien määrä (36 %) on lähes sama kuin edellisvuonna (37 %). Tavoitetta vaatimukset täyttävien tuotantoeläintilojen otantatarkastuskohteiden määrästä (yli 85 %) ei siis edelleenkään saavutettu. Tarkastustuloksissa oli eläinlajikohtaisia eroja. Sellaisia laiminlyöntejä, joissa piti ryhtyä eläinten hyvinvointilain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, havaittiin kahdella nautatilalla.

Kaupallisten eläinkuljetusten valvonnassa tavoitteena on, että vähintään 90 % tarkastetuista eläinkuljetuksista täyttää vaatimukset. Vuonna 2025 tavoitteeseen päästiin, laiminlyöntejä havaittiin 10 %:ssa tarkastetuista kuljetuksista.

Aiemmin epäilyyn perustuvana valvontana raportoitu kokonaisuus sisältää vuoden 2025 osalta myös kaiken muun kuntien valvontaviranomaisten tekemän eläinten hyvinvoinnin valvonnan. Kokonaisuuteen kuuluu epäilyilmoituksen perusteella tehdyn valvonnan lisäksi suunnitelmallinen valvonta, viranomaisen muun valvonnan yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella hyvinvointivalvonnaksi laajennettu valvonta (laajennettu valvonta), asiakkaan pyynnöstä tehtävä valvonta sekä kaikkien

edellä mainittujen uusintatarkastukset. Valvontakäyntejä oli yhteensä 7 759 kappaletta. Tietojärjestelmän puuttumisen takia tarkempaa tietoa laiminlyöntityypeistä tai viranomaistoimenpiteistä ei ole saatavilla.

Teurastamoiden eläinsuojelullisen tilanteen varmistamiseksi tavoitteena on, että jokaisessa teurastamossa tehdään päivittäisvalvonnan lisäksi vähintään kerran vuodessa laaja dokumentoitu eläinten hyvinvointitarkastus, joka kattaa kaikki eläviin eläimiin kohdistuvat toimet, mukaan lukien teurastamon toimintaohjeiston, tilojen ja välineistön sekä huolto- ja tainnutuskirjanpidon läpikäynnin. Valvontatavoitteeseen päästiin isommissa teurastamoissa, mutta osassa pienteurastamoja dokumentoitu tarkastus jäi tekemättä. Kohdennetumpia tarkastuksia tehdään teurastamoissa aina tarpeen mukaan. Teurastamoita valvovia viranomaisia ohjattiin ja koulutettiin edelleen aktiivisesti. Painopisteenä on erityisesti uusien tarkastuseläinlääkärien perehdytys eläinten hyvinvoinnin valvontaan teurastamolla ja teuraseläinkuljetuksissa.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan painotettua otantaa kehitettiin edelleen ja myös monia erilaisia potentiaalisia riskitekijöitä hyödynnettiin. Tavoitteena on kehittää menetelmiä ja yhteistyömuotoja, joilla eläinten hyvinvoinnin ongelmat voidaan tunnistaa nykyistä aikaisemmin ja valvontaa painottaa riskikohteisiin. Valittujen painotusten vaikutusten ja toimivuuden arviointi valvonnassa on jatkuva prosessi, jolloin tehokkaimmiksi osoittautuneiden riskitekijöiden käyttöä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa. Tuotantoeläintilojen otantatarkastusten tunnuslukutavoitteiden seurannassa ja tulkinnassa tuleekin huomioida tavoitteiden osittainen ristiriita, sillä mitä paremmin valvonta kohdentuu riskitiloille, sitä todennäköisemmin myös laiminlyöntejä löytyy.

Keskushallinnon ja alueellisen hallinnon välistä tiivistä yhteistyötä jatkettiin edelleen muun muassa koulutuksen, yhteisten linjauskeskustelujen ja tehokkaan tiedonvälityksen avulla. Valvonnan yhdenmukaisuutta edistettiin valvontaohjeita kehittämällä, tiedottamalla ja kouluttamalla. Usean aluehallintoviraston alueella panostettiin myös eri viranomaisten väliseen alueelliseen yhteistyöhön. Vaikka vaativien ja kiireellisten eläinten hyvinvointitapausten priorisointi sekä uusien valvontaeläinlääkärien tukeminen ovat edelleen työllistäneet läänineläinlääkäreitä, toiminta on samalla parantanut valvonnan vaikuttavuutta ja laatua.

Aluehallinnon uudistuksen valmistelu kuormitti eläinten hyvinvointivalvontaa, sillä uudistuksessa aluehallintovirastojen eläinten terveyteen, eläinten hyvinvointiin ja elintarvikkeisiin liittyvät tehtävät siirrettiin Ruokavirastoon 1.1.2026 alkaen, ja aluehallintovirastojen toiminta päättyi vuoden 2025 lopussa.

Kokonaisarviona voidaan todeta, että eläinten hyvinvointivalvonta on kaikista haasteista huolimatta ollut tehokasta ja vaikuttavaa ja varmistanut siten omalta osaltaan eläinten hyvinvointia maassamme.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön noudattamisen valvomiseksi sekä tuotantoeläintiloille että eläinten kuljetuksiin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia. Maatilojen valvonnat tehdään otantaan perustuen. Eläinten hyvinvointia valvotaan myös osana ehdollisuutta, joiden vaatimusten noudattaminen on tiettyjen maataloustukien ehtona. Eläinkuljetuksia tarkastetaan sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että maanteilla.

Otantaan perustuvien tarkastusten osuus muodostaa vain osan eläinten hyvinvointivalvonnan kokonaisuudesta. Luvan- ja ilmoituksenvaraisia kohteita sekä teurastamoita valvotaan säännöllisesti. Lisäksi eläinsuojeluviranomaiset tekevät tarkastuksen aina, kun on syytä epäillä, että eläimiä on kohdeltu säännösten vastaisesti.

Valvontatuloksia seurataan pääasiassa koko maan tasolla, mutta myös tulosten alueellinen jakautuminen aluehallintovirastojen toimipisteiden välillä selvitetään. Erityisesti kiinnitetään huomiota suunnitellun valvonnan toteumaprosenttiin sekä havaittujen säännöstenvastaisuuksien ja niiden takia suoritettujen toimenpiteiden suhteeseen.

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Otantatarkastuksen kohteet valitaan sekä satunnaisotannalla että kohdennetusti ilman epäilyä eläinten hyvinvointisäännösten rikkomisista. Valvonnan sekä sen riskiperusteisuuden tehostamisen ja kehittämisen vuoksi tuotantoeläintilojen otantavalvonnassa painotetaan vuosittain tiettyä eläinlajia. Tällöin tämän eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän ja myös kohdennukset vaihtelevat vuosittain eläinlajin mukaan. Kokonaisvalvontamäärä ei kuitenkaan juurikaan kasva, sillä vastaavasti muita tuotantoeläinlajeja valvotaan määrällisesti vähemmän. Vuonna 2025 valvonnassa painotettiin tiloja, joilla oli kalkkunoita.

Edellisten vuosien valvontojen ja niiden analysoinnin tuloksia hyödynnettiin myös vuoden 2025 otannoissa. Painotetussa otannassa huomioitiin muun muassa tilan aiempi valvontahistoria, puutteet eläinilmoituksissa, tuotantosuunta, eläinmäärä, alkutuotannon hygieniavalvontatietoja, kuolleiden eläinten lukumäärä ja kuolin ikä, teurastukset omaan käyttöön, sekä eläinten hyvinvointikorvauksen hakeminen ja sitoutuminen luomutuotantoon. Painotukset ja niiden toimivuus vaihtelevat eläinlajeittain, sillä kaikista eläinlajeista ei ole saatavilla riittävästi riskinarvioitiin soveltuvaa rekisteritietoa. Hieman alle puolet painotetuista tiloista valittiin ehdollisuuden painotuksilla, joista kaikki eivät ole suoraan eläinten hyvinvointiin liittyviä.

Valvottavien tilojen lukumäärät on päätetty kansallisesti. Vaikka komissio ei ole esittänyt vaatimuksia valvontamäärästä, otannan tulee kuitenkin olla edustava. Vuosittaiset otantamäärät ovat vaihdelleet eläinlajeittain. Vuonna 2025 tarkastettavaksi valittiin 6 % lammastiloista ja 33 % vuohitiloista, joilla on vähintään 20 eläintä, 11 % sikatiloista ja 4 % nautatiloista, joilla on vähintään 10 nautaa tai sikaa. Lisäksi valvottavaksi valittiin 12 % kalkkunatiloista, 24 % broileritiloista, joilla on vähintään 500 broileria ja 10 % tiloista, joilla on vähintään 350 munivaa kanaa. Turkistiloista valittiin valvontaan 6 %. Kaiken kaikkiaan edellä mainituilla kriteereillä otokseen valituista tiloista valvottiin yhteensä 5 %

Tarkastettavaksi määrättiin yhteensä 452 tuotantoeläintilaa. Osalla tiloista oli useampia eläinlajeja, jotka on raportoitu erillisinä tarkastuksina. Tarkastuksista toteutui 350 eli 79 % (Taulukko 1). Tarkastetuiksi lasketaan myös tilat, joilla ei tarkastushetkellä ole eläimiä (35). Tiloista 9 ei valvottu (esim. lopettaneet toimintansa), mutta ne on kuitenkin huomioitu määrittäessä tarkastusten toteumaprosenttia. Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen sekä Ahvenanmaan valtioviraston alueilla tarkastettiin kaikki valitut tilat. Lounais-Suomessa jäätiin hieman tavoitteesta (86 %). Sen sijaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston valvontavelvoitteesta toteutui vain 62 % ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston 76 %. Itä-Suomen aluehallintoviraston toteuma (90 %) parani selkeästi edellisestä vuodesta.

Taulukko 1. Tuotantoeläintiloilla tehtävien otantaan perustuvien eläinten hyvinvointitarkastusten lukumäärät eläinlajeittain vuonna 2025

| Eläinlaji | Määrätyt tarkastukset, kpl | Toteutuneet tarkastukset, kpl* | Toteumaprosentti* |
|-----------------|----------------------------|--------------------------------|-------------------|
| Naudat | 240 | 208 | 88 |
| Siat | 62 | 37 | 61 |
| Lampaat | 44 | 39 | 89 |
| Broilerit | 37 | 26 | 73 |
| Kalkkunat | 24 | 20 | 83 |
| Munivat kanat | 21 | 12 | 71 |
| Turkiseläimet | 16 | 3 | 19 |
| Vuohet | 8 | 5 | 63 |
| Yhteensä | 452 | 350 | 79 |

*Huomioitu tilat, joilla ei tarkastushetkellä eläimiä

**Huomioitu tilat, joilla ei tarkastushetkellä eläimiä tai joita ei voida valvoa (toiminta loppunut)

Eläinkuljetusten tarkastukset

EU:n valvonta-asetus edellyttää, että viranomaiset tarkastavat vuosittain riittävän määrän kaupallisia eläinkuljetuksia. Vuonna 2025 läänineläinlääkäreiden tarkastustavoite perustui aluehallintoviraston alueella myönnettyjen eläinkuljettajalupien lukumäärään, jolloin tarkastustavoite on suhteutettu alueella toimivien eläinkuljettajien määrään. Läänineläinlääkärit on määrätty tarkastamaan vähintään niin monta eläinkuljetusta, mikä vastaa 15 %:a aluehallintoviraston alueella myönnettyjen eläinkuljettajalupien määrästä. Läänineläinlääkäreiden tavoitteena oli tarkastaa koko maassa vähintään 85 eläinkuljetusta.

Teurastamoilla kunkin tarkastuseläinlääkäriin tavoitteeksi on määrätty tehdä vähintään 11 eläinkuljetustarkastusta vuosittain, poikkeuksena pienteurastamot, joissa riittää yksi tarkastus pienteurastamo kohden. Lisäksi Lapin aluehallintoviraston alueella oli tavoitteena tarkastaa vähintään 12 porokuljetusta teurastamolla.

Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastustavoite vuonna 2025 oli yhteensä noin 650 tarkastusta. Tarkastuksia tehtiin 351 kpl (2024 446 kpl), joten tarkastusten määrä oli pienempi kuin aiempana vuonna. Tavoitteesta jäätin edelleen selvästi ja toteutuma oli noin 54 %.

Aikaisempien vuosien tapaan suurimman osan tarkastuksista (277 kpl) tekivät tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa kuljetusten purkamisen yhteydessä. Lisäksi läänineläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit tarkastivat kuljetuksia tien päällä (48 kpl), kuljetusten lähtöpaikoissa (12 kpl) ja muissa määräpaikoissa (14 kpl). Jälkikäteen tehtäviä asiakirjatarkastuksia ei tehty. Suurin osa tarkastuksista kohdistui nauta-, sika- ja siipikarjakuljetuksiin, lisäksi tarkastettiin hevos-, poro- ja lammaskuljetuksia sekä yksi kalakuljetus. Yksi eläinkuljetusajoneuvo oli tarkastushetkellä tyhjä. Yli kahdeksan tuntia kestäviä kuljetuksia tarkastettiin 15 kpl.

Läänineläinlääkäreiden tekemien tarkastusten määrä kokonaisuudessaan oli vähentynyt verrattuna aiempiin vuosiin. Tarkastusmäärissä oli edelleen alueellisia eroja. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ylitti tarkastustavoitteensa yhdellä tarkastuksella (28 tarkastusta). Lapin ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastot ylittivät tarkastustavoitteensa selvästi. Itä-Suomen aluehallintovirasto jäi tavoitteestaan selvästi (9 tarkastusta). Lounais-Suomen aluehallintovirasto jäi tarkastustavoitteestaan hieman alle puoleen (5 tarkastusta) ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto vähän

yli puoleen tavoitteesta (13 tarkastusta). Tarkastuseläinlääkärien tekemien tarkastusten lukumäärä oli hieman aiempaa alhaisempi (277 kpl 2025, 343 kpl 2024, 346 kpl 2023, 338 kpl 2022, 304 kpl 2021). Lapin aluehallintoviraston alueelle asetettua tavoitetta tarkastaa vähintään 12 porokuljetusta teurastamalla ei saavutettu, tarkastuksia tehtiin viisi.

Kaupallisten kuljetusten eläinten hyvinvointitarkastuksia kohdennetaan edellisen vuoden valvontatulosten perusteella tietyn tyyppisiin kuljetuksiin etenkin, jos niissä on havaittu epäkohtia. Tarkastuksia pyritään myös suuntaamaan kuljetuksiin, joiden kokemuksen perusteella arvioidaan mahdollisesti aiheuttavan riskin eläinten hyvinvoinnille. Lisäksi tarkastuksia kohdennetaan mahdollisuuksien mukaan sellaisiin kuljetustyyppisiin, joihin tarkastukset eivät ole aiemmin kohdentuneet, jotta saataisiin viitteitä siitä, millaisissa kuljetuksissa eläinten hyvinvointi vaarantuu. Läänineläinlääkäreitä pyydettiin tekemään tarkastuksia maantiekuljetusten aikana, kuljetusten lähtöpaikoissa ja kuljetusten määräpaikoissa. Tarkastuksia pyydettiin kohdentamaan edellisten vuosien tapaan hevosten ja välityseläinten kuljetuksiin.

Reilusti yli puolet (65 %) läänineläinlääkärien tekemistä tarkastuksista tehtiin maantiekuljetusten aikana. Lähtöpaikoissa tehtiin 12 tarkastusta ja määräpaikoissa tehtiin 14 tarkastusta.

Eläinkuljetusasetuksen edellyttämien tarkastusten lisäksi eläinkuljetuksia tarkastetaan muulloinkin ilman epäilyä säädösten rikkomisesta. Näitä tarkastuksia tekevät tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa ja poliisit normaalin liikennevalvonnan yhteydessä. Myös rajaeläinlääkäreillä ja tullilla on oikeus tarkastaa eläinkuljetus ilman epäilyä omalla toimialueellaan. Lisäksi Ruokaviraston valtioneäinlääkäreillä ja kunnaneläinlääkäreillä on toimialueellaan oikeus tarkastaa eläinkuljetus silloin, kun epäillään, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisesti. Ruokavirastolla ei tällä hetkellä ole tilastotietoa epäilyn perusteella tehdyistä eikä ilman epäilyä tehdyistä muista eläinkuljetustarkastuksista.

Muu hyvinvointivalvonta

Eläinten hyvinvoinnin muu valvonta koostuu epäilyilmoituksen perusteella tehdyistä hyvinvointivalvonnoista, suunnitelmallisesta valvonnasta, viranomaisen muiden valvontojen yhteydessä tekemien havaintojen perusteella hyvinvointivalvonnaksi laajennetusta valvonnasta (laajennettu valvonta), asiakkaan pyynnöstä tehdyistä valvonnoista sekä uusintatarkastuksista. Näiden tarkastusten tiedot on vuoden 2025 osalta saatu Aluehallintoviraston keräämänä, johtuen kansallisen tietojärjestelmän puuttumisesta. Tiedoissa on mukana ainoastaan kuntien valvontaviranomaisten tekemät valvontakäynnit eli mukana ei ole aluehallintovirastojen läänineläinlääkärien, poliisin tai tullin tekemiä valvontakäyntejä. Keräys- ja raportointitavan muutoksen takia lukuja ei voi verrata edellisvuosien lukuihin.

Valvontakokonaisuuden osalta valvontakertomuksia kertyi vuonna 2025 yhteensä 7 759 kappaletta. Pääosa valvonnoista oli epäilyyn perustuvia valvontakäyntejä (5 419 kappaletta). 21 % käynneistä oli aiemmin tarkastettuun kohteeseen tehtyjä uusintatarkastuksia, joiden tarkoituksena oli varmistaa, että annettuja määräyksiä tai kieltoja on noudatettu. Valvonnoista noin 37 % tehtiin Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella. 21 % tehtiin Länsi- ja Sisä-suomen aluehallintoviraston alueella.

Vuonna 2024 kerättiin ensimmäistä kertaa tietoa myös siitä, kuinka paljon kunnissa tehtiin eläimiin liittyviä valvontakäyntejä ilman, että valvontakohtetta kuitenkaan tavoitettiin. Koko maassa tehtiin tällaisia valvontayrityksiä vuonna 2025 yhteensä 3 229 kappaletta. Varmaa tietoa siitä, kuinka iso näistä valvontayrityksistä tehtiin eläinten hyvinvointiin liittyen ei ole saatavilla, mutta voidaan olettaa, että pääosin valvontayritykset ovat liittyneet eläinten hyvinvoinnin valvontaa, koska lähes 90 % näistä valvontayrityksistä tehtiin epäilyilmoituksen perusteella.

Teurastamojen eläinten hyvinvointivalvonta

Vuonna 2015 laaditun teurastamovalvonnan toimenpidesuunnitelman mukaisesti teurastamoiden tarkastuseläinlääkäreiden on tullut suorittaa jokapäiväisen valvontatehtävänsä lisäksi vähintään kerran vuodessa määrämuotoinen, kaikki eläviin eläimiin liittyvät toimet kattava eläinten hyvinvointitarkastus. Sen lisäksi pienempiä kokonaisuuksia koskevia dokumentoituja tarkastuksia tulisi tehdä säännöllisesti. Lainsäädännön noudattamisen varmistamisen lisäksi näiden erikseen dokumentoitujen teurastamotarkastusten tavoitteena on kerätä mahdollisimman yhtenäistä tietoa teurastamoiden eläinten hyvinvointivalvonnasta. Tuloksia käytetään hyväksi valvonnan ohjauksen parantamisessa.

Valvontatavoitteeseen ei kaikilta osin päästy, mutta pienteurastamojen tarkastusprosentti oli aiempia vuosia korkeampi. Vuonna 2025 toiminnassa oli 48 teurastamoja, joista 36 luokitellaan vuosittain teurastettavan eläinmäärän mukaan pienteurastamoksi, ja 12 on niin kutsuttuja isoja teurastamoita. Kaikkiin 12 isoon teurastamoon tehtiin vuoden aikana vähintään yksi kirjattu, kaikki toimet kattava eläinten hyvinvointitarkastus. Pienteurastamojen osalta tarkastus tehtiin 30 laitoksessa, ja tarkastamatta jäi 6. Kaikista toiminnassa olevista sekä suuremmista että pienteurastamoista tarkastettiin yhteensä 88 %. Suurimmassa osassa tarkastamatta jääneistä laitoksista teurastustoiminta on määrältään vähäistä, muutamassa teurastustoimintaa on vain lyhyen ajan tai yksittäisiä päiviä vuodessa. Näidenkin teurastamojen teurastustoiminta on virkaeläinlääkärin valvonnassa, mutta valvonnan dokumentointi on ollut puutteellista. Yhteensä dokumentoitiin 42 tarkastusta.

Aluehallintovirastojen alueelliset valvontahankkeet

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman osana olevan Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) mukaisesti aluehallintovirasto voi valita edellisten vuosien valvonnan tulosten perusteella myös alueellisen valvonnan painopisteen, johon tarkastuksia suunnataan. Tarvittaessa alueen kuntien valvontaeläinlääkärit osallistuvat valvonnan toteutukseen.

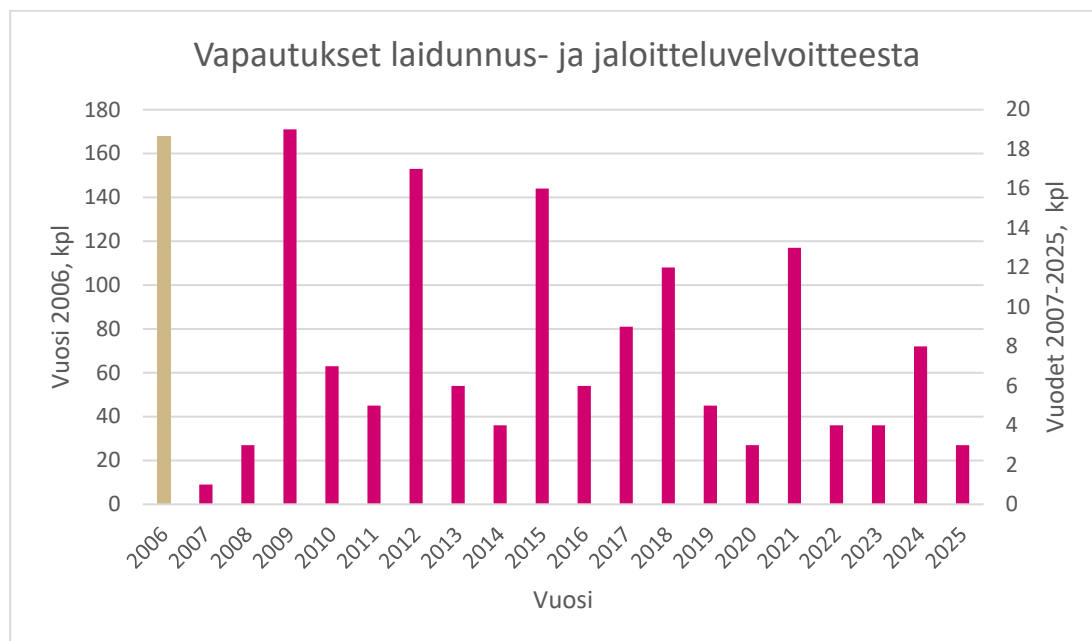
Aluehallintovirastoilla ei ollut yhtään alueellista valvontahanketta vuonna 2025, koska aluehallintouudistuksen tiedettiin työllistävän.

Vapautukset laidunnus- ja jaloitteluvälvoitteesta

Alla olevassa kaaviossa (Kaavio 1) on kuvattuna aluehallintovirastoista saatujen tietojen mukaiset vapautukset laidunnus- ja jaloitteluvälvoitteesta, joka koskee kytkettyinä pidettäviä lypsylehmiä ja pääasiassa maidontuotantoa varten kasvatettavia hiehoja. Vapautus myönnetään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan (ennen vuotta

2024 myönnettiin maksimissaan kolmeksi vuodeksi). Vapautuksia myönnettiin eniten vuonna 2006, jolloin säännös tuli voimaan.

Kaavio 1. Tarkastettujen tilojen vapautukset laidunnus- ja jaloitteluvuorotteesta



3 TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Eläinten hyvinvoinnin tarkastuksessa lopputuloksena voidaan todeta, että 1) eläintenpito on eläinten hyvinvointisäädösten mukaista (kunnossa), 2) eläintenpito on kunnossa, mutta toimija tarvitsee neuvoja eläimen hyvinvoinnin edistämiseksi, tai 3) eläinten hyvinvointisäädöksiä on rikottu.

Eläinten pitopaikoissa eläimen omistajalle tai haltijalle annettavilla neuvoilla pyritään edistämään eläimen hyvinvointia ja vaikuttamaan siihen, että tarkastuksessa ilmenneet lievät eläinten hyvinvointiin liittyvät epäkohdat korjataan. Jos eläinten hyvinvointitarkastuksessa havaitaan, että eläinten hyvinvointisäädöksiä on rikottu, viranomaisen on ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin. Mikäli rikkomus on vähäinen ja se voidaan poistaa joko tarkastuksen yhteydessä tai ilman, että se edellyttää uusintatarkastusta, voidaan antaa kehoitus tilanteen korjaamiseksi. Muutoin eläinsuojeluviranomainen antaa eläimen omistajalle tai haltijalle kiellon jatkaa säännöstenvastaista toimintaa tai määräyksen laittaa eläimen pitopaikka, olosuhteet, hoito ja käsittely lain edellyttämälle vähimmäistasolle. Valvontaviranomainen voi tarvittaessa keskeyttää eläinten hyvinvoinnille vaaraa aiheuttavan toiminnan. Tarvittaessa aluehallintovirasto ja jatkossa Ruokavirasto voi tehostaa annettua päätöstä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Jos eläinten hyvinvointia koskevat syyt vaativat, viranomainen voi tarkastuskäynnillään ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lemmikieläinten vakavissa laiminlyöntitapauksissa päädytään useimmiten eläinten kiireelliseen haltuunottoon. Tuotantoeläimille järjestetään ensiapuna ruokaa ja juomaa sekä hoitaja paikan päälle, tai

vaihtoehtoisesti järjestetään hoitoa muualla. Mikäli eläinten hoito ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, ne voidaan myydä, luovuttaa, teurastaa tai lopettaa. Jos on syytä epäillä, että eläinten hyvinvointisäädöksiä on rikottu, valvontaviranomaisen on viipymättä tehtävä asiasta ilmoitus poliisille esitutkintaa varten.

Tuotantoeläintiloille tehdyissä otantatarkastuksissa eläinten hyvinvointivaatimuksia ei noudatettu 36 %:lla tiloista (114/315) (Taulukko 2). Ilmoitus poliisille tehtiin 29 %:ssa niistä tarkastuksista, joissa havaittiin laiminlyöntejä, sekä 49 %:ssa tarkastuksista, joissa ryhdyttiin toimenpiteisiin.

Taulukko 2. Otantaan perustuvat tuotantoeläintilojen eläinten hyvinvointitarkastukset ja niiden perusteella suoritettavat toimenpiteet vuonna 2025

| Eläinlaji | Tarkastusten määrä* | Laiminlyöntien määrä | | Toimenpiteiden määrä ^a | | Kiireellisten toimenpiteiden määrä | |
|-----------------|---------------------|----------------------|------------------|-----------------------------------|--------------------|------------------------------------|--------------------|
| | kpl | kpl | % tarkastuksista | kpl | % laiminlyönneistä | kpl | % laiminlyönneistä |
| Naudat | 195 | 77 | 39 | 39 | 51 | 2 | 3 |
| Lampaat | 37 | 13 | 35 | 10 | 77 | 0 | 0 |
| Siat | 34 | 8 | 24 | 6 | 75 | 0 | 0 |
| Broilerit | 23 | 9 | 39 | 5 | 56 | 0 | 0 |
| Kalkkunat | 10 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Munivat kanat | 8 | 4 | 50 | 3 | 75 | 0 | 0 |
| Vuohet | 5 | 2 | 40 | 2 | 100 | 0 | 0 |
| Turkiseläimet | 3 | 1 | 33 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Yhteensä | 315 | 114 | 36 | 65 | 57 | 2 | 2 |

* Tarkastetut tilat, joilla oli tarkastushetkellä eläimiä

Eläinkuljetusten valvonnoissa viranomaisen ryhtyy eläinkuljetusasetuksen ja eläinkuljetuslain mukaisiin toimenpiteisiin, jos hän havaitsee eläinkuljetuksessa säännöstenvastaista toimintaa. Viranomaisen voi määrätä eläinkuljettajan korjaamaan havaitut rikkomukset. Jos eläinten hyvinvoinnilliset syyt vaativat, viranomaisen voi muun muassa määrätä välittömästi eläimet palautettavaksi suorinta tietä lähtöpaikkaan tai kuljetettavaksi suorinta tietä määräpaikkaan tai kuljetusvälineen korjattavaksi tilapäisesti siten, että eläinten välitön vahingoittumisen vaara estetään. Jos eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei ole muita keinoja, valvontaviranomaisen on huolehdittava, että ne lopetetaan.

Viranomaiset tarkastivat 351 kaupallista eläinkuljetusta ja havaitsivat säädösten vastaista toimintaa yhteensä 36 kuljetuksessa eli noin 10 %:ssa kuljetuksista. Kaiken kaikkiaan tarkastuksissa todettiin 120 laiminlyöntiä, sillä osassa kuljetuksista havaittiin useita epäkohtia samalla kertaa. Viranomaiset ryhtyivät hallinnollisiin toimenpiteisiin 23 kuljetuksessa eli 6,6 %:ssa tarkastetuista kuljetuksista (Taulukko 3). Niistä kuljetuksista, joissa oli havaittu laiminlyöntejä, muttei ryhdytty hallinnollisiin toimenpiteisiin, annettiin 20 tapauksessa neuvoja asioiden korjaamiseksi, kehotuksia annettiin 21 kuljetuksessa. Välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei jouduttu ryhtymään kertaakaan.

Taulukko 3. Eläinkuljetustarkastukset ja niissä tehdyt viranomaistoimenpiteet 2025

| | Tarkastusten määrä | | Laiminlyöntien määrä | | Toimenpiteiden määrä* | |
|-----------------|--------------------|--|----------------------|------------------|-----------------------|------------------|
| | kpl | | kpl | % tarkastuksista | kpl | % tarkastuksista |
| Yhteensä | 351 | | 36 | 10,3 | 23 | 6,6 |

* eläinkuljetusasetuksen 23 ja 26 artiklan, eläinkuljetuslain 37 §:n mukaiset toimenpiteet sekä eläinten hyvinvointilain 92 §:n kehotukset

Muun hyvinvointivalvonnan yhteydessä havaittiin epäkohtia yhteensä 3 335 kertaa. Näistä epäkohdista 72 % havaittiin epäilyyn perustuvilla tarkastuksilla ja 21 % uusintatarkastuksilla. Taulukossa 4. on tarkemmin eritelty tehtyjen tarkastusten, laiminlyöntien ja annettujen päätösten lukumäärät. Epäilyyn perustuvien eläinten hyvinvointitarkastuskäyntien määrä on vuodesta 2010 lähtien noussut reilusta kolmesta tuhannesta noin kuuteen tuhanteen käyntikertaan. Vuoden 2025 osalta luvut vastaavat edellisvuosien suuntausta, kun huomioidaan, että luvuissa on mukana ainoastaan kunnan valvontaviranomaisten tekemät valvonnat.

Taulukko 4. Vuoden 2025 aika tehdyt muut hyvinvointivalvonnat, valvonnat, joilla on havaittu Laiminlyöntejä, sekä laiminlyönneistä annettujen päätösten lukumäärät

| Tarkastustyyppi | Tarkastuskertomukset | | Tarkastuskertomukset, joissa laiminlyöntejä | | Laiminlyöntien johdosta annetut päätökset | |
|----------------------|----------------------|--|---|------------------|---|--------------------|
| | kpl | | kpl | % tarkastuksista | kpl | % laiminlyönneistä |
| Epäilyyn perustuva | 5 419 | | 2 401 | 44 | 1 989 | 83 |
| Uusintatarkastus | 1 604 | | 694 | 43 | 417 | 60 |
| Suunnitelmallinen | 520 | | 87 | 17 | 20 | 23 |
| Laajennettu valvonta | 179 | | 139 | 78 | 84 | 60 |
| Asiakkaan pyyntö | 37 | | 14 | 36 | 9 | 64 |
| Yhteensä | 7 759 | | 3 335 | 43 | 2 519 | 76 |

Pääosa valvonnoista oli epäilyyn perustuvia valvontakäyntejä, 5 419 kappaletta. Epäilyyn perustuvilla valvontakäynneillä epäkohtia havaittiin noin 44 %:lla valvontakäynneistä. Eläinlajikohtaista tarkastelua ei pysytä tekemään samalla tavalla kuin aiempina vuosina.

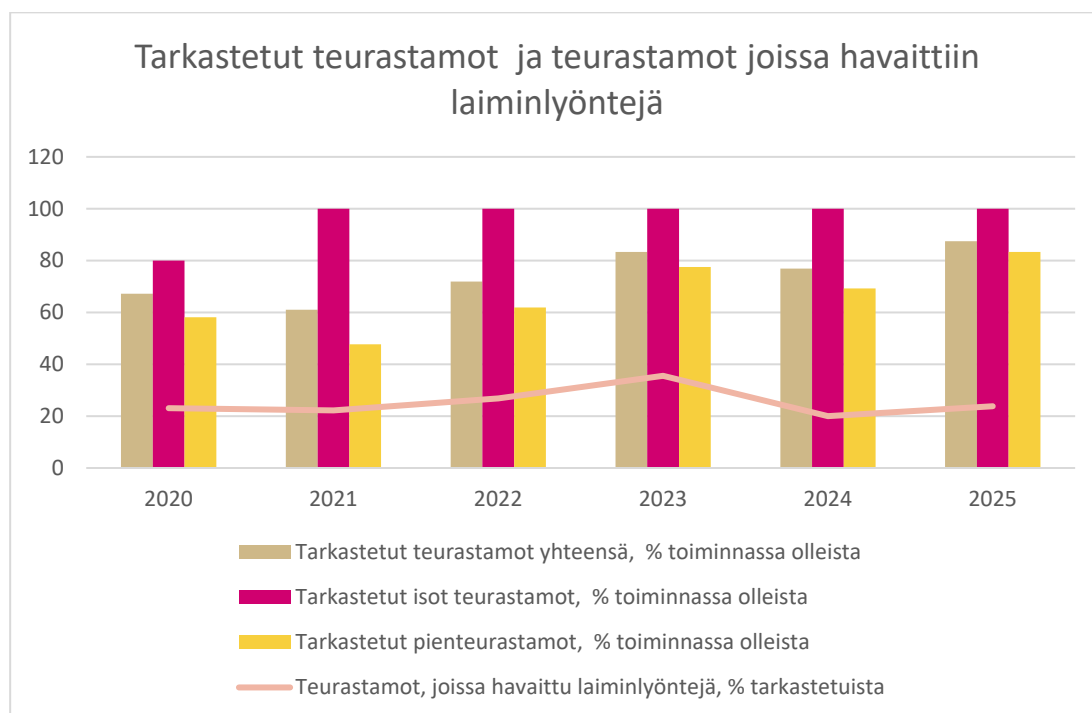
Suunnitelmallisia valvontakäyntejä tehdään myös luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaa. Luvanvaraisia kohteita ovat eläintarhat, pysyvät ja kiertävät eläinnäyttelyt sekä sirkukset (kohteita yhteensä 56 kpl). Ilmoituksenvaraisia kohteita ovat ammattimainen tai muutoin laajamittainen seura- ja harrastuseläinten pito sekä luonnonvaraisten nisäkkäiden ja lintujen tuotantotarhaus ja riistanhoidollinen tarhaus (kohteita yhteensä 3 458 kpl). Näihin kohteisiin tehtiin valvontakäyntejä 520 kappaletta. Epäkohtia havaittiin 17 %:lla valvontakäynneistä.

Aluehallintoviraston läänineläinlääkäreiden, poliisin ja terveystarkastajien yksinään suorittamista tarkastuksista ei ole tilastotietoa saatavilla. Suuri osa terveystarkastajien eläinten hyvinvointikäynneistä tehdään kuitenkin yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa, jolloin ne ovat mukana raportoinnissa.

Taulukon 4 lukumääristä on havaittavissa, että kaikista havaituista epäkohdista ei ole annettu hallintopäätöstä. Viranomaisen tulisi aina laiminlyöntejä havaitessaan puuttua niihin ja antaa asiasta valvontakohteelle hallintopäätös.

Teurastamojen eläinten hyvinvointivalvonnan yhteydessä epäkohtia havaittiin yhdeksässä teurastamossa, jotka teurastavat nautoja, lampaista, hevosia ja/tai sikoja. Lisäksi yhdessä siipikarjateurastamoissa havaittiin puutteita. Suurin osa teurastamoista, joissa havaittiin laiminlyöntejä, oli osa-aikaisesti toiminnassa olevia pienteurastamoja, mutta myös kolmessa isommassa teurastamossa raportoitiin toimintaa, joka ei kaikilta osin vastaa lainsäädännön vaatimuksia. Laiminlyöntejä suhteessa tarkastettuihin teurastamoihin havaittiin hieman enemmän kuin edellisellä vuonna, mikä osaltaan johtuu tarkastettujen pienteurastamojen aiempia vuosia suuremmasta määrästä. Kokonaisuudessaan laiminlyöntejä suhteessa tarkastettuihin teurastamoihin oli kuitenkin edelleen vähemmän, kuin muutama vuosi sitten.

Kaavio 2. Tarkastetut teurastamot ja teurastamot, joissa havaittiin laiminlyöntejä 2020–2025



Havaittuihin epäkohtiin on valvonnassa puututtu ensisijaisesti antamalla laitokselle eläinten hyvinvointilain 92 § mukainen kehoitus. Vuoden 2024 alusta voimaan tulleen uuden lain myötä valvontaviranomainen voi vähäisissä rikkomuksissa antaa toimijalle määräyksen sijasta kehoituksen täyttää velvollisuutensa välittömästi tai määräajassa. Tämä toimenpide on hallinnollisesti kevyempi ja soveltuu hyvin käytettäväksi teurastamoissa, joissa virkaeläinlääkäri voi todeta tilanteen korjaamisen päivittäisen valvonnan yhteydessä ilman erillistä uusintatarkastuskäyntiä. Kehotuksia annettiin viiden laitoksen valvonnan yhteydessä. Lisäksi kahdeksalle laitokselle annettiin neuvoja, joiden avulla pyritään edistämään eläinten hyvinvointia ja vaikuttamaan siihen, että tarkastuksessa ilmenneet lievät eläinten hyvinvointia koskevat epäkohdat korjataan.

3.2 Puutteiden analyysi

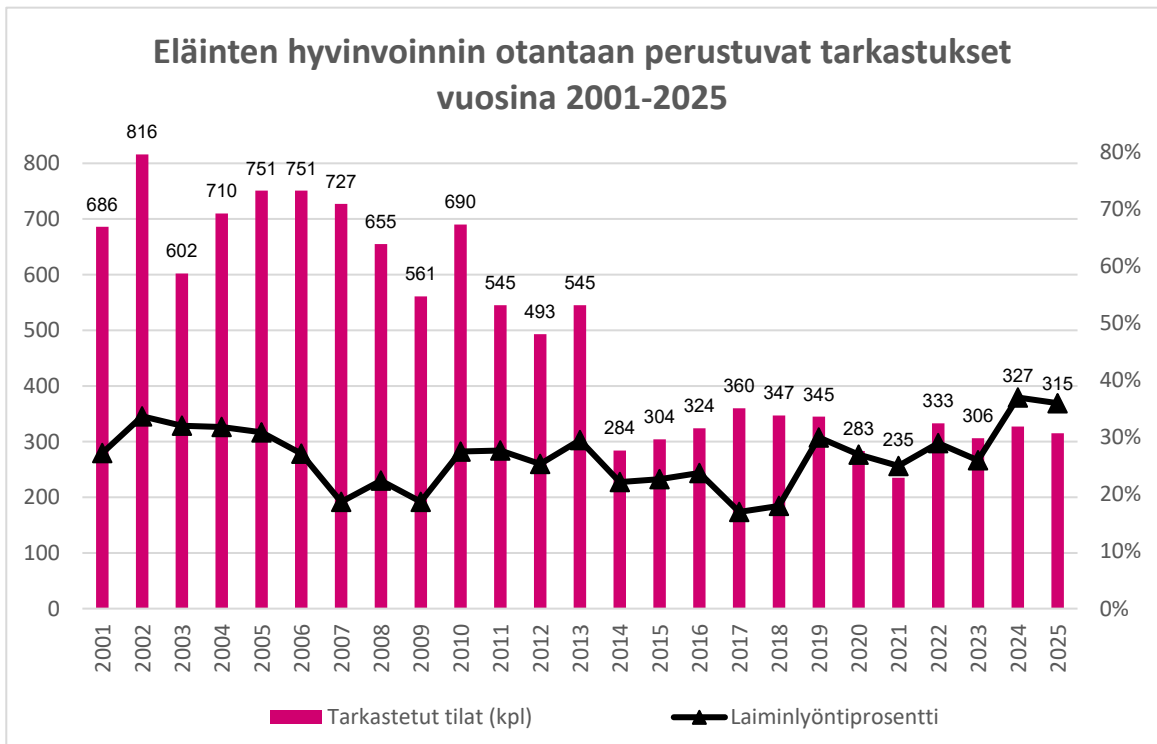
Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa sellaisten tilojen osuus, joilla oli laiminlyöntejä (36 %) pysyi edellisen vuoden tasolla (37 %) (Kaavio 3). Nauta-, sika- ja lammastiloilla laiminlyöntien osuudet laskivat ja muilla valvotuilla eläinlajeilla ne nousivat. Valvonnassa painotettiin satunnaisesti valittuja kalkkunatiloja. Alueellisessa vertailussa suhteellisesti eniten laiminlyöntejä todettiin Itä-Suomessa, Ahvenanmaalla ja Lounais-Suomessa, vähiten Lapin aluehallintovirastossa.

Painotetun otannan riskitekijät määritellään vuosittain vaihtuvalla riskimallilla, jossa mallin tyyppi ei muutu joka vuosi, mutta riskitekijät vaihtuvat. Painotetussa otannassa eläinten hyvinvointivalvonnan tilat valittiin analysoimalla tausta-aineisto logistisen regressioanalyysin avulla. Askeltavan logistisen regressioanalyysin avulla saadaan suoraan selville ne mallin selittäjät, jotka ennustavat parhaiten riskiä laiminlyönnille. Valittu malli poimii otokseen tilat, joilla riski laiminlyönnille on suurin. Valvontatulosten tilastollisen analyysin mukaan riskiotanta toimi hyvin. Mallia käytettiin muilla lajeilla paitsi siipikarjatiloiilla, jotka valittiin pääosin satunnaisesti.

Riskiotantaan kuuluvilla tiloilla oli tilastollisesti merkitsevästi suurempi riski laiminlyönnille (45 %) kuin satunnaisesti valituilla tiloilla (22 %). 73 tilan valvonnassa käytettiin ehdollisuuden valvonnan eli myös muiden kuin eläinten hyvinvoinnin sektoreiden painotuksia. Ehdollisuuden riskiotanta (48 %) toimi hieman paremmin kuin eläinten hyvinvoinnin riskiotanta (43 %). Lisäksi on hyvä huomioida, että pienellä otoskoolla ei ole realistista eikä tarkoituksenmukaista etsiä tilastollisesti merkitseviä eroja. Myös sattumalla voi tällöin olla merkittävä vaikutus tuloksiin. Tämän vuoksi tulosten tilastollinen analyysi tehtiin vain nauta-, lammas- ja sikatiloille.

Kaavio 3. Tarkastettujen tilojen lukumäärä vuosina 2001-2025 ja niiden tilojen osuus, joilla havaittu laiminlyöntejä



Tarkastetuista *nautatiloista* 39 prosentilla havaittiin laiminlyöntejä, mikä on vähemmän kuin vuotta aiemmin (44 %). Kahdella nautatilalla havaittiin puutteita, joiden vuoksi viranomainen ryhtyi kiireellisiin toimenpiteisiin. Edellisvuoden tapaan, kaikista naudoilla havaituista laiminlyönneistä 34 % todettiin vasikoilla (2025 34 %, 2024 30 %, 2023 39 %). Vaikka vasikoiden pidon yleisimmät laiminlyönnit ovat kohdistuneet vuodesta toiseen pääosin pitopaikan puhtauteen ja turvallisuuteen sekä tilavaatimukseen, vuonna 2025 korostuivat erityisesti ruokintaan ja juottoon liittyvät puutteet. 29 % laiminlyönneistä liittyi ruokintaan ja juottoon. 25 tapauksessa ruokinta tai juotto ei ollut riittävää tai asianmukaista. Näistä suoraan tai välillisesti veden saantiin liittyviä puutteita oli 25 vasikkatilalla. 15 % vasikoiden puutteista liittyi puhtauteen. Vasikoiden tilojen ja laitteiden puhtaudesta sekä tarvittavasta kuivutuksesta ei huolehdittu riittävästi yhdeksällä tilalla, vasikoilla ei ollut asianmukaista makuupaikkaa yhdeksällä tilalla. 11 tilalla eivät pitopaikan rakennukset, rakenteet tai laitteet ja materiaalit olleet hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia, kahdeksalla tilalla ei noudatettu ulkotarhalle asetettuja vaatimuksia ja kahdeksalla tilalla vasikoiden terveydestä, yleisestä hyvinvoinnista sekä puhtaudesta ei huolehdittu riittävästi.

Vanhemmilla naudoilla (yli 6 kuukautta) yleisimmät laiminlyönnit koskivat edellisen vuoden tapaan pitopaikan tilavaatimuksia, kuntoa, turvallisuutta ja puhtaana pitoa sekä eläinten hyvinvoinnista huolehtimista. 26 % vanhemmilla naudoilla havaituista puutteista liittyi suoraan tai välillisesti puhtauteen. Myös vanhemmalla ikäryhmällä korostuivat ruokintaan ja juottoon liittyvät puutteet (21 % laiminlyönneistä). Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista ei huolehdittu riittävästi 16 tilalla ja 19 tilalla pitopaikan rakennusten, rakenteiden sekä laitteiden ja materiaalien ei todettu olevan hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. 11 %:lla tarkastetuista tiloista (21 tilaa) naudoilla ei ollut puhdasta ja kuivaa makuupaikkaa (2024 17 %; 2023 11 %; 2022 13 %). 29 tilalla oli laiminlyöntejä ulkotarhan ja ulkona pidettävien eläinten pitovaatimuksissa. Näihin kuuluvat muun muassa pitopaikan turvallisuuteen ja säänsuojoiin liittyvät vaatimukset. Sairastuneista ja vahingoittuneista naudoista ei huolehdittu asianmukaisesti 11 tilalla ja eläinten terveydestä, yleisestä hyvinvoinnista ja puhtaudesta ei huolehdittu 17 tilalla. Sorkkahoitoon liittyvien puutteiden lukumäärä (7 % tarkastetuista tiloista) laski hieman (2024 9 %; 2023 3 % ja 2022 11 %). Tiloja, joilla naudat eivät saaneet riittävästi niille sopivaa ja puhdasta rehua oli 15, mikä on suhteellisesti saman verran kuin vuotta aiemmin (7 %) (2024 13; 2023 8 ja 2022 11 tilaa). Seitsemän prosentin osuutta eläinten hyvinvoinnin kannalta keskeisessä vaatimuksessa voidaan edelleen pitää melko suurena. Taustalla voi vaikuttaa yleinen ja maatalouden heikentynyt taloustilanne sekä mahdollisesti siihen liittyvä uupuminen. 30 tapauksessa puutteet liittyivät veden saannin vaatimuksiin. Tällaisia ovat esimerkiksi juoma-astioiden asianmukaisuus ja lukumäärä, koneellisten juottolaitteiden toiminta sekä pysyvissä pitopaikoissa jatkuva sulan veden saanti. Vedensaantiin liittyvien vaatimusten suuri määrä selittyy todennäköisesti tuoreella säästömuutoksella, joka edellyttää jatkuvaa vedensaantia pysyvissä pitopaikoissa. Osa tuottajista ei vielä välttämättä tunne muutosta tai ei ole ehtinyt toteuttaa vaadittuja muutoksia tilalle. Lisäksi vaatimusten täyttäminen on voinut olla taloudellisesti haastavaa, mikä on saattanut viivästyttää käytännön toteutusta. Tuottajia tullaan tiedottamaan ja muistuttamaan asiasta viljelijäkirjeissä sekä muita viestintäkanavia hyödyntäen. Kahdella tilalla kytkettynä pidettävät lehmät ja hiehot eivät päässeet laitumelle tai jaloittelutarhaan (vuosina 2024 4, 2022 3 ja 2021 0 tilaa). Kahdella tilalla todettiin, ettei tilalla ollut riittävästi henkilökuntaa (2024 7, 2023 4 ja 2022 6 tilaa). Henkilökunnan riittävyys voi toimia indikaattorina vakavien eläinten hyvinvointipuutteiden riskille. Esimerkiksi tuottajan jaksamisen heikentyessä ja lisäävän tarpeen kasvaessa tilalla voi esiintyä enemmän yksittäisiä laiminlyöntejä.

Tällöin myös laiminlyöntien määrä tilaa kohti kasvaa. Vasikoilla ja naudoilla havaituista puutteista 22 % (2025 24 %) liittyi ainakin välillisesti pitopaikan tai eläinten puhtauteen. Myös puhtauteen liittyvät puutteet liittyvät usein tuottajien ikääntymiseen, sairauksiin, uupumukseen ja kotieläintuotannon heikentyneeseen taloudelliseen tilanteeseen. Lisäksi ihmisten puhtauskäsitteet voivat poiketa toisistaan ja puhtauden arviointi yhdenmukaisesti on haastavaa. Tämän vuoksi asiasta on laadittu ohjeistusta sekä pidetty useampia elinkeinon ja viranomaisten yhteisiä kokouksia / koulutuksia. Eläinten hyvinvointilakiin sisältyy myös valvontaviranomaisten ilmoitusvelvollisuus tilanteissa, joissa valvonnan kohteena oleva eläinten pitäjä muuttaa toimialueelta toiselle ja tämä tulee viranomaisen tietoon (87 §:n 1 momentti). Tällöin valvontaviranomaisen on salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoitettava muutosta uuden toimialueen valvontaviranomaiselle ja toimitettava tälle valvontaa varten tarvittavat tiedot eläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi.

Suurin osa sekä vasikoilla että aikuisilla naudoilla havaituista laiminlyönneistä kohdistui edelleen suoraan eläinten hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin, sillä kirjanpidon puutteiden osuus nautatilojen kaikista epäkohdista oli 7 %, mikä on hieman enemmän kuin vuotta aiemmin.

Nautatiloilla logistiseen regressioanalyysiin valittiin seuraavat tilastollisesti merkitsevät tekijät: aiemmat laiminlyönnit eläinten hyvinvoinnin ja eläinten hyvinvointikorvauksen valvonnassa, tilaa ei ole valvottu eläinten hyvinvoinnissa aiemmin, tila ei ole saanut eläinten hyvinvointikorvausta naudoista, eläinlajien suuri ja nautojen pieni lukumäärä, nautojen ensimmäisen poikimisen alhainen ikä, tilalla kuolleiden aikuisten nautojen osuus, ennen merkintää kuolleiden vasikoiden kohonnut lukumäärä, ruhon alhainen rasvaluokka, tilalla on sekä lypsy- että emolehmiä, tilalla on yli 3 vuotiaita sonneja, tilalle on tuotu eläimiä ulkomailta ja tiettyjen alkutuotannon hygieniavalvontojen tulos on ”huono” tai ”korjattavaa”.

Valvontatulosten tilastollisen analyysin mukaan nautatilojen riskiotanta toimi hyvin, sillä riskiotannalla valituilla tiloilla (51 %) oli tilastollisesti merkitsevästi enemmän puutteita kuin satunnaisotannalla (19 %).

Laiminlyönnejä havaittiin 48 %:lla nautatiloista, joilla oli emolehmiä, kun taas lypsylehmätiloista 35 %:lla oli puutteita. Ero oli tilastollisesti lähes merkitsevä. Tiloilla, joilla oli vähemmän nautoja, oli enemmän puutteita kuin eläinmäärältään suuremmilla tiloilla, mutta ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Havaintoa selittää suurempien tilojen ammattimainen ja sen myötä lähtökohtaisesti suurempi tietotaito eläintenpidosta.

Nautojen pidon yleisimmät laiminlyönnit ovat pysyneet vuodesta toiseen pääosin samoina. Eviran (nykyinen Ruokavirasto) aikoinaan toteuttamalla vasikoiden hyvinvoinnin toimenpideohjelmalla eikä elinkeinon ”Katse vasikkaan” hankkeella ole valvontatulosten näkökulmasta ollut pysyvää vaikutusta vasikoiden tai nautojen hyvinvointiin. Nautaelinkeino on monia muita tuotantomuotoja heterogeenisempi ja keskusviranomaisen vaikutuskeinot ovat jossain määrin vähäisemmät kuin esim. tiiviimmin lihatalojen ohjauksessa toimivassa kotieläintuotannossa. Vuoropuhelua elinkeinon kanssa on tarkoitus jatkaa sekä resurssien sallimissa rajoissa kohdentaa viestintää eri nautasektoreille. Lisäksi Ruokavirasto on aktiivisesti mukana nautojen hyvinvointia koskevassa säädösvalmistelutyössä, jossa on mahdollisuus vaikuttaa valvonnassa korostuneisiin vaatimuksiin.

Lammastiloilla laiminlyöntien osuus oli lähes samaa tasoa kuin edellisenä vuotena (36 → 35 %). Laiminlyöntien lukumäärä (3,4) tilaa kohti laskettuna kuitenkin nousi vuotta

aiemmasta (2,7). Lammastiloilla yleisimmiksi laiminlyönneiksi osoittautuivat pitopaikan puhtauteen liittyvät vaatimukset (25 %). Kirjanpidon puutteiden osuus kaikista epäkohdista oli edellisen vuoden tapaan (17 %) melko korkea (16 %). Lampailla muut yleiset laiminlyönnit koskivat eläinten hyvinvoinnista huolehtimista, kuten esimerkiksi puutteelliseen sairastuneista ja vahingoittuneista lampaista huolehtimiseen, asianmukaiseen lopettamiseen, riittämättömään sorkkahoitoon ja keritsimeen. Kolmella lammastilalla pitopaikan rakennukset, rakenteet, laitteet ja materiaalit eivät täyttäneet lainsäädännön vaatimuksia hyvästä kunnosta ja turvallisuudesta. Kahdella tilalla oli puutteita sekä lampaiden että karitsojen ravinnon ja juoman saannissa. Puutteita havaittiin myös lampoloiden olosuhteissa, kuten esimerkiksi ilmanlaadussa ja kosteudessa.

Lampailla ja vuohilla logistiseen regressioanalyysiin valittiin useita tilastollisesti merkitseviä tekijöitä. Näitä olivat muun muassa, että tilalla on aiempia laiminlyönnejä eläinten hyvinvoinnin tai luomueläintilojen eläinten valvonnoissa tai että tilaa ei ole aiemmin valvottu eläinten hyvinvoinnissa. Lisäksi merkitsevää oli se, että tila ei ole luomutila sekä tilan vähäinen eläinten lukumäärä. Myös se, että tila ei ole saanut teuraskaritsa- ja kilipalkkiota osoittautui merkitseväksi tekijäksi. Muita analyysissä esiin nousseita tekijöitä olivat syntyneiden karitsojen suuri määrä uuhta kohden sekä omaan käyttöön teurastettujen lampaiden suuri lukumäärä. Lisäksi merkitsevä tekijä oli lampaiden korkea keskimääräinen kuolinikä eläimillä, joiden poistotapa oli joko teurastettu tai teurastettu tilalla. Merkitseväksi osoittautui myös se, että tuen hakijan osoite sijaitsi eri paikkakunnalla kuin eläimen pitopaikkakunta.

Eläinten hyvinvoinnin riskiotannalla valituilla lammastiloilla laiminlyönnejä oli selkeästi enemmän (45 %) kuin satunnaisotannalla valituilla tiloilla (22 %), mutta pienen otoskoon takia, ero ei ollut tilastollisesti aivan merkitsevä.

Niiden *sikatilojen* osuus, joilla havaittiin laiminlyönnejä (8 tilaa), laski edelliseen vuoteen verrattuna (31 → 24 %). Laiminlyöntien keskimääräinen tilaa kohti laskettu lukumäärä nousi selvästi (3,8) vuotta aiemmasta (2,6). Puhtauteen ja sen ylläpitoon liittyvien puutteiden osuus laiminlyönneistä pieneni kahdesta edellisestä vuodesta (53 ja 42 %), ollen kuitenkin edelleen suhteellisen suuri (30 %). Lisäksi suuri osa havaituista laiminlyönneistä liittyi ainakin sikojen hyvinvoinnista huolehtimiseen. Kuudella tilalla sioilla ei ollut saatavilla riittävästi olkia tai muita sopivia virikkeitä. Sairaista sioista huolehtimiseen, lopettamiseen ja sioille tehtävien toimenpiteiden suorittamiseen liittyviä puutteita havaittiin kuudessa tapauksessa. Kolmella tilalla siat eivät saaneet vähintään kerran päivässä riittävästi sopivaa ja/tai puhdasta ravintoa. Kirjanpidon puutteita ei havaittu.

Sikatiloilla logistinen regressioanalyysi osoitti tilastollisesti merkitseväksi riskitekijäksi tilan aiemman eläinten hyvinvoinnin valvontahistorian, joka sisälsi sekä yksittäisissä valvonnoissa havaitut laiminlyönnit että vähintään kaksi puutetta otantatarkastuksissa. Tässä aineistossa riskiotanta ei kuitenkaan toiminut, mikä johtunee aineiston pienuudesta.

Yhdeksällä *broileritilalla* (39 %) raportoitiin laiminlyönnejä (2024 22 %). Suurin osa puutteista liittyi kasvatusosaston olosuhteisiin (67 %), kuten ilman laatuun tai kosteuteen sekä valaistukseen. Seitsemällä tilalla kaikki broilerit eivät päässeet jatkuvasti pinnaltaan sopivan kuivalle ja kuohkealle pehkulle. Kasvatusosaston kasvatusihteys ylitti sallitun kolmella tilalla. Laiminlyönnejä tilaa kohti oli 1,7 (2024 1,8).

Valvotuista broileritiloista 57 % oli valittu satunnaisesti ja loput ehdollisuuden painotuksilla. Ehdollisuuden riskiotannalla valituilla broileritiloilla laiminlyöntejä oli lähes saman verran (40 %) kuin satunnaisotannalla valituilla tiloilla (38 %).

Kalkkunoiden hyvinvointia valvottiin ensimmäistä kertaa otantaan perustuvissa eläinten hyvinvoinnin valvonnoissa. Tilat valittiin satunnaisesti. Kahdestakymmenestä valvotusta tilasta vain kymmenellä oli kalkkunoita. Näistä yhdelläkään ei havaittu puutteita.

Oikein kohdennetun valvonnan yhtenä edellytyksenä on ajantasaiset rekisteritiedot. Puolella valvotuista kalkkunatiloista ei ollut eläimiä, joten toimenpiteitä rekisteritietojen ajantasaisuuden parantamiseksi tarvitaan edelleen.

Munivien kanojen hyvinvointia valvottiin satunnaisesti valituilla kahdeksalla tilalla, joilla oli kanoja. Näistä neljällä oli puutteita (50 %). Eniten puutteita havaittiin hyvinvoinnista huolehtimisessa. Kolmella tilalla kanoilla puuttuivat asianmukaiset orret, ja pesä eikä kahdella tilalla ollut riittävästi pehkuu nokkimista ja kuopimista varten. Muut puutteet liittyivät tilavaatimukseen, eläinsuojan olosuhteisiin ja pitopaikan yleisiin vaatimukseen. Laiminlyöntejä tilaa kohti oli 1,4.

Kahdella *vuohitilalla* viidestä tarkastetusta raportoitiin puutteita. Molemmilla tiloilla oli puutteita sekä vuohien että kyllien ravinnon saannissa. Muutoin mikään yksittäinen laiminlyönti ei korostunut. Laiminlyöntejä tilaa kohti (5,5) oli edellistä vuotta (1) enemmän.

Vuohilla logistisessa regressioanalyysissä käytettiin samoja tilastollisesti merkitseviä tekijöitä kuin lampaille. Aineiston pienuuden vuoksi tuloksia ei voitu analysoida tarkemmin.

Kolmesta tarkastetusta *turkiseläintilasta* yhdellä havaittiin puutteita. Kyseisellä tilalla havaittiin yhteensä 9 laiminlyöntiä. Valtaosa puutteista liittyi hyvinvoinnista huolehtimiseen, kuten esimerkiksi sairastuneista ja vahingoittuneista eläimistä asianmukaisesti huolehtimiseen.

Havaittaessa säännöstenvastaista toimintaa viranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi. Vuonna 2025 ryhdyttiin toimenpiteisiin (kehotus, kielto, määräys tai kiireellinen toimenpide) 57 %:ssa tapauksista, joissa havaittiin puutteita. Luku on samalla tasolla kuin edellisvuonna (61 %). Monilla tiloilla ryhdyttiin useampiin toimenpiteisiin. Tyypillisesti määräyksen ohella annettiin kehoitus, jota käytetään esimerkiksi vähäisissä ja tarkastuksen yhteydessä korjattavissa epäkohdissa. Eläinten hyvinvointia koskevia neuvoja annettiin 49 %:lle tarkastetuista tiloista, mikä on hieman enemmän kuin edellisvuonna (46 %).

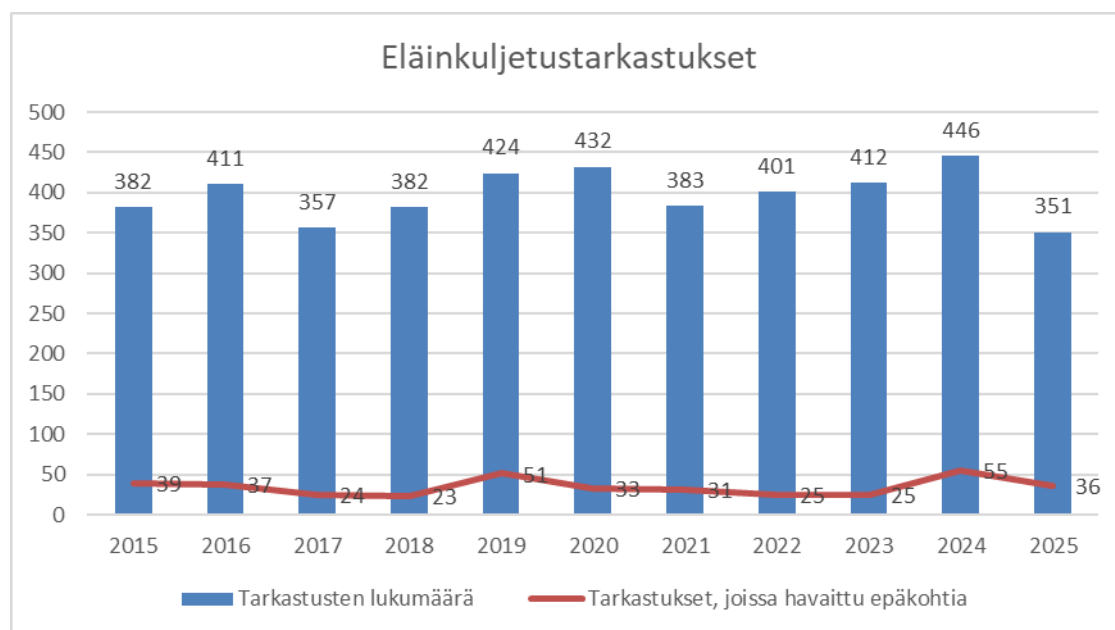
Ehdollisuuden eläinten hyvinvoinnin valvonnan määrälliset tavoitteet saavutettiin aikataulussa. Osa valvontaan valituista tiloista oli lopettanut kotieläintuotannon.

Ehdollisuuden eläinten hyvinvointivalvontaan tulee tiloja myös perusotannon ulkopuolelta, jos eläinten hyvinvointitarkastuksen tai muun viranomaisvalvonnan yhteydessä havaitaan eläinten hyvinvointisäädösten laiminlyöntejä.

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetuksissa laiminlyöntien osuus (10 %) tarkastuksissa oli laskenut edellisvuoden tasosta (12 % 2024). Epäkohtia todettiin yhteensä 36 kuljetuksessa 351:stä ja yksittäisiä epäkohtia havaittiin kaikkiaan 120 kappaletta. Epäkohdat olivat pitkälti samoja kuin edellisinäkin vuosina. Ylivoimaisesti eniten havaittiin puutteita kuljetusasiakirjoihin, kuljettajien pätevyystodistuksiin ja eläinkuljettajalupiin liittyvissä vaatimuksissa (96 kpl, joka on 80 % kaikista havaituista). Toiseksi eniten yksittäisiä epäkohtia ilmeni kuljetusvälineen kunnossa ja turvallisuudessa (16 kpl). Kolmanneksi eniten puutteita havaittiin kuljetuskäytänteisiin liittyvissä vaatimuksissa (6 kpl).

Kaavio 4. Kaupallisten kuljetusten eläinten hyvinvointitarkastukset 2015-2025



Vuonna 2025 eläinkuljetustarkastuksia pyydettiin edelleen kohdentamaan myös hevosten ja välityseläinten kuljetuksiin. Hevoskuljetuksia tarkastettiin yhteensä 45 kpl, joista 16 havaittiin epäkohtia. Epäkohtien osuus hevospöytäkirjoissa oli siis 36 %. Kolmessa hevospöytäkirjassa eläinten kuljetustilassa on ollut tavaraa ja siten mahdollisuus eläinten loukkaantumiseen kuljetuksen aikana. Yhdestä hevospöytäkirjasta puuttui eläimistä kertova merkintä. Muut epäkohdat olivat luvan, pätevyystodistuksen tai kuljetusasiakirjojen puuttumisia.

Viranomaisen teki hallinnollisia toimenpiteitä huomattavasti enemmän kuin vuonna 2024. Näiden määrää nostaa eläinten hyvinvointilain mukaisten kehotusten lukumäärä. Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastuksissa hallinnollisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin noin 64 %:ssa (35 % 2024, 12 % 2023, 8 % 2022, 13 % 2021) tarkastuksista, joissa oli havaittu laiminlyöntejä. Tarkastuksissa, joissa havaittiin laiminlyöntejä (36 kpl), annettiin 21 tapauksessa kehotuksia ja 20 tapauksessa neuvoja laiminlyöntien saattamiseksi kuntoon. Joissakin tapauksissa on annettu sekä kehotuksia että neuvoja.

Asiakirjoihin liittyvät puutteet aiheuttivat edelleen eniten laiminlyöntejä. Suoranaisesti eläinten hyvinvointiin vaikuttavia laiminlyöntejä olivat kuljetusvälineen kuntoon sekä vaarallisiin rakenteisiin liittyvät puutteet. Lopetusvälineiden puuttuminen voi

tarpeettomasti pitkittää esimerkiksi loukkaantuneen eläimen lopettamista, mikä vaikuttaa eläimen hyvinvointiin. Kahdessa tarkastetussa kuljetuksessa puuttui lopetusvälineet tai ne olivat huonossa kunnossa. Eläinkuljetuksesta kertova merkintä puuttui tai oli puutteellinen kymmenessä tarkastetussa kuljetuksessa, mikä voi vaikuttaa eläinten hyvinvointiin välillisesti, jos muut liikenteessä liikkujat eivät tunnista autoa eläinkuljetusvälineeksi.

Laiminlyönteihin liittyviä asioita tullaan nostamaan esiin koulutus- ja keskustelutilaisuuksien yhteydessä sekä viranomaisten että toimijoiden kanssa. Lisäksi viranomaisia muistutetaan velvollisuudesta ryhtyä toimenpiteisiin, kun kuljetuksissa havaitaan puutteita.

Muu hyvinvointivalvonta

Tarkastusten tulokset eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa. Aiemmin käytössä ollut Ruokaviraston vanha tietojärjestelmä poistui käytöstä marraskuussa 2023. Vuoden 2025 tilastointi on tehty aluehallintoviraston keräämänä ja tilastoissa on mukana ainoastaan kuntien suorittamat valvonnat. Tilastoinnissa on nyt mukana myös muita eläinten hyvinvointivalvonnan tyyppejä, joten epäilytarkastusten osalta tulosten vertaaminen aiempiin vuosiin ei ole mahdollista.

Valvonnoista kerätyistä tiedoista ei ole saatavilla tietoa siitä millaisia havaitut puutteet ovat olleet tai millaisiin toimenpiteisiin viranomainen on ryhtynyt. Eläinlajikohtaista tarkastelua ei myöskään saatujen tietojen perusteella päästä tekemään. Muun hyvinvointivalvonnan osalta puutteiden analysointia on mahdotonta toteuttaa, koska tarvittavia tietoja ei ole saatavilla.

Uutena kerätty tieto kaikista kunnan valvontaviranomaisten eläinvalvonnan valvontayritysten lukumäärästä tuo konkreettisesti esille sen, että valvontayritysten määrä on iso ja hukkaa valvonnan resursseja merkittävästi. Valvonnan luotettavuuden ja onnistumisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että valvonta tehdään ennalta ilmoittamatta.

Teurastamojen eläinten hyvinvointivalvonta

Teurastamojen eläinten hyvinvointivalvonnassa havaituista epäkohdista suuri osa johtui edellisten vuosien tapaan laitoksen puutteellisesta omavalvontamenettelystä. Lainsäädännön edellyttämä kirjallinen toimintaohjeisto ei kaikissa teurastamoissa ollut riittävällä tasolla, tai toiminta ei käytännössä vastannut toimintaohjeistossa kuvattua menettelyä. Myös eläinten taintumista koskevien tarkastusten ja tainnutuslaitteistojen kunnossapidon kirjaamisessa oli puutteita. Toimintaohjeiston ja siihen sisällytettyjen laitoksen omien valvontamenettelyjen tarkoituksena on varmistaa, että eläinten lopetus ja siihen liittyvät toimet on suunniteltu etukäteen ja suoritetaan ohjeen mukaisesti, jotta eläimiä voidaan varjella vältettävissä olevalta kärsimykseltä kaikissa odotettavissa olevissa toimintaolosuhteissa.

Myös eläinten säilyttämiseen liittyvissä käytänteissä on edelleen parannettavaa. Yleisimmät puutteet liittyvät säilytystilojen karsinamerkintöihin, mutta puutteita on havaittu myös teurastusta pidempään odottavien eläinten kuivittamisessa ja ruokinnassa. Yhdessä teurastamossa eläimiä havaittiin siirrettävän teurastuspaikalle epäasianmukaisin keinoin. Lisäksi yhdessä teurastamossa eläinten käsittelyssä työskenteli henkilöitä, jotka olivat suorittaneet vaadittavan koulutuksen, mutta eivät

olleet hakeneet teurastamotyöskentelyssä edellytettävää kelpoisuustodistusta kaikkien suoritettavien toimien tai eläinlajien osalta.

Puutteista aiheutuvat riskit

Vaikka lainsäädännön asettamia vähimmäisvaatimuksia eläimen pidolle ei voida suoraan käyttää eläimen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin määrittelemiseen, vaarantavat laiminlyönnit eläinten hyvinvoinnin. Lievemmissä laiminlyönneissä eläinten hyvinvointi vaarantuu erityisesti tilanteissa, joissa laiminlyönti on laajaa ja koskettaa useita eläinyksilöitä. Tällaisena ongelmana voidaan pitää esimerkiksi nautojen/vasikoiden vuodesta toiseen toistuvia pitopaikkojen puhtaanapitoon liittyviä puutteita.

Puutteiden korjaamattomuus aiheuttaa myös riskin pitkittyneille hyvinvointiongelmille samojen laiminlyöntien jatkuessa tai laiminlyöntien muuttuessa uusiksi. Taulukosta 4. on nähtävissä, että yli 40 %:lla uusintatarkastuksista havaitaan edelleen puutteita.

Vakavimman yksittäisen eläinten hyvinvointiin kohdistuvan riskin muodostavat karkeat säännösten noudattamatta jättämiset, jotka usein johtavat eläinten hyvinvointilain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin. Kyse on yksittäistapauksista, mutta laiminlyönnin kohteena voi kuitenkin olla useita eläimiä. Otantaan perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiä toimenpiteitä aiheuttavia laiminlyöntejä havaittiin kahdella nautatilalla.

Puutteiden syyt

Valvontatulokset vaihtelevat jonkin verran vuosittain. Yksittäistä selvää syytä säännöstenvastaisuuksien löytymiseen ei yleensä voida löytää, sillä tyypillisesti kyse on monitahoisista tekijöistä, ja ne vaihtelevat eri tuotantosuuntien välillä. Kaikkia potentiaalisia taustatekijöitä ei myöskään ole sopivan rekisteritiedon puuttuessa mahdollista huomioida. Tyypillisiä syitä puutteille ovat muun muassa tuottajien taloudelliset ja terveydelliset ongelmat, oman jaksamisen väärinarviointi, turtuminen omiin toimintatapoihin sekä säännösten noudattamisen kalleus (rakennuskustannukset yms.). Lisäksi alan lisääntyneet tuottavuusvaatimukset ja maatalouden yleinen heikko taloustilanne näkyy investointihaluttomuutena. Myöskään uusia lakisääteisiä vaatimuksia koskevien siirtymäaikojen päättymiseen ei aina osata varautua riittävän ajoissa.

Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta puutteet erityisesti ammattimaisessa tuotantoeläinten pidossa eivät yleensä johdu toimijoiden tietämättömydestä tai ammattitaidon puutteesta. Tätä tukee laajemmista tausta-aineistoista tehdyt havainnot, joissa keskimäärin suurilla ammattimaisesti toimivilla tiloilla on ollut pieniä tiloja vähemmän puutteita. Vanhahkoilla, mahdollisesti lopettamassa olevilla pienikokoisilla kotieläintiloilla voi olla runsaasti korjausvelkaa eikä uusia investointeja enää haluta tehdä. Usein tuottajat tällaisilla tiloilla ovat myös suhteellisen iäkkäitä, mikä on riski laiminlyönneille. Ongelmana voi myös olla se, että eläimistä ei haluta luopua henkilökohtaisista syistä tai tukien menettämisen vuoksi, vaikka resursseja eläinten pitämiseen ei olisi. Osa toimijoista yrittää tavoitella myös taloudellista hyötyä. Omavaraistaloudet vaikuttaisivat yleistyvän, ja niissä havaitaan usein puutteita eläintenpidon osaamisessa tai resursseissa. Lainsäädännön noudattamatta jättämiseen voi vaikuttaa myös ideologinen tausta, kuten luonnonmukaisuuden tavoittelu. Lemmikkieläinten pidossa tietämättömyyden vaikutus on ammattimaiseen tuotantoeläinten pitoon verrattuna suurempi. Vakavissa eläinten

hyvinvointitapauksissa taustalla on usein myös toimijoiden uupumusta sekä sosiaalisia, terveydellisiä ja mielenterveydellisiä ongelmia. Osassa tapauksista voidaan myös havaita, että valvonnassa ei aina ole käytetty riittävän tehokkaita keinoja, kuten kieltoja ja määräyksiä, uhkasakkoa tai teettämisuuhkaa puuttuttaessa säännösten noudattamatta jättämiseen. Valvontaresurssien riittämättömyys voi viivästyttää uusintatarkastuksia, mikä lisää riskiä, että havaitut puutteet jäävät korjaamatta. Tämä puolestaan altistaa eläimet pitkittyneille hyvinvointiongelmille, kun laiminlyönnit jatkuvat tai kehittyvät uusiksi.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komissio teki keväällä 2024 Suomeen viljeltyjen kalojen hyvinvointia koskevan Fact finding -tarkastuksen. Tarkoituksena oli kerätä tietoa kalojen hyvinvoinnista, erityisesti kirjolohen kasvatuksessa eri kasvatusjärjestelmissä ja eri tuotantovaiheissa. Havaintojensa perusteella komissio kiinnitti erityistä huomiota lainsäädännön ja ohjeistuksen yleisluonteisuuteen sekä säännönmukaisen ja dokumentoidun eläinten hyvinvoinnin valvonnan puutteeseen. Viljeltyt kalat eivät toistaiseksi ole olleet mukana otantavalvonnassa. Ruokavirasto päivitti viljeltyjen kalojen hyvinvointia koskevat valvontaohjeet ja -lomakkeet vuoden 2025 aikana. Eläinten hyvinvoinnin valvonnan tietojärjestelmän puuttumisen vuoksi Ruokavirastolla ei ole kattavaa tietoa tehtyjen kalojen hyvinvointivalvontojen lukumäärästä tai valvonnan tuloksista.

Ruokavirasto on viime vuosien aikana tehnyt teurastamoihin erillisiä eläinten hyvinvointivalvonnan arviointi- ja ohjauksikäyntejä (AJO-käyntejä), joiden tavoitteena on arvioida teurastamon viranomaisvalvonnan vaatimuksenmukaisuutta, toimivuutta ja tehokkuutta. Vuosille 2020–2022 suunnitellut eläinten hyvinvointivalvonnan arviointi- ja ohjauksikäynnit jäivät vallitsevan koronatilanteen takia tekemättä, sillä epidemiatilanteessa vältettiin ulkopuolisten käyntejä teurastamoissa. Vuonna 2023 tehtiin eläinten hyvinvoinnin ja eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan AJO-käynti kolmeen eri teurastamoon. Vuosina 2024 ja 2025 AJO-käyntejä ei tehty resurssivajeen takia.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Vuonna 2025 Ruokavirasto julkaisi totuttuun tapaan tiedotteita muun muassa edellisvuoden valvontatuloksista ja tulevien säädösmuutosten vaikutuksista. Viestintää tuottajille ja sidosryhmille hoidettiin kirjeillä, oppailla (esim. viljelijäopas, kirjanpito-opas, viljelijäkirjeet), viraston verkkosivuilla (ml. ”uutisnostot”) sekä sosiaalisessa mediassa (Facebook, Instagram). Myös viranomaisten extranet Pikantin toimintaa kehitettiin.

Ruokavirasto osallistui aktiivisesti noin neljäänkymmeneen sekä viranomaisia että eri alojen toimijoita koskevaan sidosryhmätapaamiseen, usein myös järjestäjän roolissa. Tapaamisissa käsiteltiin eläinten hyvinvoinnin valvontatuloksia, säädösmuutoksia, lainsäädännön vaatimuksia sekä tulkintoja, valvonnan linjauksia ja suunnittelua sekä eläinten hyvinvointia tukevia toimenpiteitä ja tukivalvontaa (esim. eläinten hyvinvointikorvaus). Tilaisuudet koskivat muun muassa kalkkunoiden, broilereiden, sikojen, lampaiden, tuotantokanien, hevosten ja koirien hyvinvointia sekä

kalanviljelylaitosten ja ehdollisuuden valvontaa. Lisäksi käsiteltiin myös eläinkuljetuksia, lopetusta ja teurastusta.

Eläinten hyvinvointilaki toi uusia vaatimuksia, joiden tiedottamiseen ja koulutukseen panostettiin erityisesti. Ruokavirasto päivitti Lainsäädäntöä koottuna -oppaita, joihin on koottu eläinten hyvinvointisäädösten ja muiden eläintenpitoon vaikuttavien säädösten sisältöä. Vuoden 2025 aikana julkaistiin oppaat lampaille, vuohille ja hevosille.

Ruokavirasto osallistui aktiivisesti muun muassa tuotantokaniin ja hevosten hyvinvointia sekä koirien jalostusta koskevaan säädösvalmisteluun.

Ruokavirasto jatkoi yhteistyötä eläinten hyvinvointikeskuksen (EHK) kanssa johtoryhmätyöskentelyn kautta. Ruokavirasto osallistui yhteistyössä Luken ja EHK:n kanssa hankeryhmään, joka valmisteli kalojen hyvinvointiohjelman. Hankkeen tuloksena valmistui taustaraportti kalojen hyvinvoinnista ja politiikkasuositus kalojen hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi Ruokavirasto osallistui aktiivisesti sekä tuotantoeläinten että seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnissa, joissa on mukana laajasti viranomaisien, elinkeinon, järjestöjen ja tutkijoiden edustajia.

Kansainvälistä viranomaisyhteistyötä jatkettiin osallistumalla EURCAW:in (European reference centre for animal welfare) työpajoihin (sioista, siipikarjasta, nautoista, hevosista, pienistä märehäijöistä sekä vesieläimistä) sekä EFSA:n AHAW-verkostoon (European food safety authority, Animal health and welfare).

5.2 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Valvonnan yhdenmukaisuutta ja laatua kehitettiin kouluttamalla valvontaviranomaisia, tiedottamalla sekä päivittämällä valvontaohjeita.

Vuoden aikana järjestettiin läänineläinlääkäreille kaksi koko päivän mittaista koulutustilaisuutta eläinten hyvinvoinnin valvonnasta. Tilaisuuksissa annettiin palautetta edellisvuoden valvonnan raportoinnista ja valvontatuloksista sekä kehitettiin, tehostettiin ja yhdenmukaistettiin valvontakäytäntöjä. Lisäksi käsiteltiin erityisesti uuden lain ja asetusten vaatimuksia sekä muita ajankohtaisia eläinten hyvinvointiin ja valvontaan liittyviä aiheita sekä tiedotettiin tulevien valvontojen muutoksista.

Otantaan perustuvien eläinten hyvinvointitarkastusten ja ehdollisuuden eläinten hyvinvoinnin tarkastusten vastuuhenkilöille järjestettiin kaksi erillistä koulutuspäivää perinteisten kahden päivän keskustelu- ja koulutustilaisuuksien lisäksi. Näissä keskityttiin erityisesti ehdollisuuden eläinten hyvinvoinnin vaatimuksiin.

Lisäksi eläinlääkäreille järjestettiin kalalaitoksella käytännön koulutuspäivä, jonka tavoitteena oli tutustua kalankasvatukseen sekä keskustella lainsäädännön tulkinnoista. Yhteistyössä Ruokaviraston, Luonnonvarakeskuksen ja Livialian kanssa järjestettiin kaikille eläinlääkäreille avoin koulutustilaisuus kalojen hyvinvoinnista ja lainsäädännön vaatimuksista.

Koulutustilaisuuksista sovitaan edellisen vuoden lopulla ja läänineläinlääkärit voivat vaikuttaa koulutuspäivien sisältöön. Koulutuksissa kerätään osallistujien nimilista, mutta tilaisuuksien osallistumisaktiivisuutta ei erikseen seurata. Käytännössä kuitenkin kaikki läänineläinlääkärit osallistuvat koulutuksiin useamman kerran vuodessa.

Läänineläinlääkärit puolestaan kouluttavat alueensa kunnaneläinlääkäreitä. Koulutusten vaikuttavuus näkyy tehostuneena ja yhdenmukaisempana valvontana.

Koko eläinten hyvinvoinnin valvontaketjulle eli sekä käytännön eläinten hyvinvoinnin valvontaa tekeville tahoille kuten virkaeläinlääkäreille ja poliiseille ja myös käräjä- ja hallinto-oikeuksille, syyttäjänvirastoille sekä oikeusrekisterikeskukselle suunnattu viranomaisten eläinsuojelupäivä pidettiin etätilaisuutena. Tilaisuuteen osallistui 345 henkilöä.

Ruokavirasto jatkoi teurastamoita valvovien viranomaisten säännöllistä ohjausta ja koulutusta. Teurastamojen tarkastuseläinlääkäreitä ohjattiin ja koulutettiin eläinten hyvinvoinnin valvonnassa niin teurastamolle saapuvien eläinkuljetusten kuin teurastamon alueella tehtävän eläinten hyvinvointivalvonnan osalta. Erityisesti panostettiin uusien tarkastuseläinlääkärien perehdyttämiseen. Myös aluehallintovirastot ovat tehostaneet Ruokaviraston tukemana ohjaustaan teurastamoissa.

Tuontivalvonnan tehostamiseksi järjestettiin Tullin sekä läänineläinlääkäreiden kanssa kokouksia liittyen alle 6 kk:n ikäisten koiran- ja kissanpentujen tuonnin valvontaan sekä osallistuttiin laittomia lemmikkejä koskeviin kokouksiin.

Aluehallintovirastot raportoivat järjestäneensä koulutuksia alueensa virkaeläinlääkäreille eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alalta. Suurella osalla aluehallintovirastoista oli yhteistyötä myös muiden alueen valvontaketjun viranomaistahojen kanssa.

Viranomaisten lisäksi Ruokavirasto on omalta osaltaan kouluttanut vuosittain eläinlääketieteen opiskelijoita, jotka ovat potentiaalisia tulevia virkaeläinlääkäreitä.

Eläinten hyvinvoinnin valvontamenettelyt on otantaan perustuvien eläinten hyvinvointitarkastusten osalta kuvattu sekä vuosittain päivitetävässä eläinten hyvinvoinnin tarkastusohjeessa että Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa (EHO). Sen sijaan muu eläinten hyvinvoinnin valvontamenettely on esitetty eläinten hyvinvointilainsäädännössä ja EHOssa.

Valvonnassa on pyritty kiinnittämään enemmän huomiota myös toimijoiden sosiaalisiin ja terveydellisiin haasteisiin muun muassa tiedottamalla Välitä viljelijästä -ohjelmasta sekä kannustamalla huoli-ilmoitusten tekemiseen sosiaaliviranomaisille. Tuottajien jaksamiseen liittyvä huoli on valtakunnallinen ja Ruokavirasto on ollut mukana asiaan liittyvissä keskustelutilaisuuksissa, joiden tavoitteena on, että tuottajille saadaan tukea ennen kuin viranomaisen joutuu puuttumaan eläinsuojelullisiin ongelmiin kiireellisesti.

Uusi eläinten hyvinvointilaki velvoittaa myös tietyt ammattiryhmät ilmoittamaan eläinten hyvinvointiin liittyvistä havainnoistaan valvontaviranomaisille vaikka salassapitosäännökset muutoin sen estäisivät. Ruokavirasto on tiedottanut tästä ilmoitusvelvollisuudesta syksyn 2025 aikana mm. sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, pelastustoimen ammattilaisia sekä sähkön, veden- ja lämmityksen jakeluyrityksiä.

Taulukko 6. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus

| | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 | 2024 | 2025 |
|-----------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Ohjeet toimijoille | 1 | | | | | | | | | |
| -päivitetyt, kpl | | | | | | | 2 | | 1 | 3 |
| -uudet, kpl | 1 | | | 1 | | | | | 2 | 1 |
| Ohjeet viranomaisille | 3 | | | | | | | | | |
| -päivitetyt, kpl | 3 | 2 | 3 | 3 | 2 | 3 | 2 | 2 | 6 | 5 |
| -uudet, kpl | | 1 | | | | | | | 1 | 2 |

6 VALVONNAN RESURSSIT

Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämisspalvelun keräämän tiedon mukaan aluehallintovirastojen yhteenlaskettu eläinten hyvinvoinnin valvontaan käyttämä työaika vuonna 2025 oli yhteensä noin 17 henkilötyövuotta (2024 18 htv, 2023 20 htv, 2022 19 htv, 2021 21 htv, 2020 18 htv).

Tällä hetkellä (toukokuussa 2026) kunnan valvontaeläinlääkärien virkoja on perustettu 128,6 kpl (2025 119,6 kpl, 2024 111,6 kpl, 2023 102,1 kpl, 2022 90,5 kpl, 2021 76,5 kpl), joissa hoidetaan noin 109,8 henkilötyövuoden verran valtion valvontatehtäviä (2025 noin 107 htv, 2024 noin 95 htv, 2023 noin 86 htv, 2022 noin 79 htv, 2021 noin 69 htv). Tästä pelkkään eläinten hyvinvointivalvontaan käytettiin viime vuonna noin 90 htv:tä (2024 81 htv, 2023 71 htv, 2022 65 htv, 2021 60,5 htv ja 2020 58 htv). Raportin kirjoittamisen aikaan 8 virkaa on avoimena.

Vuonna 2026 täysiaikaisesti valtion tehtäviä hoitavia valvontaeläinlääkäreiden virkoja on yhteensä 77 kpl (2025 86, 2024 75, 2023 60, 2022 56 ja 2021 42). Valvontaeläinlääkäriin virka puuttuu yhdestä valvontayksiköstä (Oulunkaari).

Ruokaviraston eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osastolla eläinten hyvinvoinnin valvonnan kansallisiin ohjaustehtäviin käytettiin 3,7 htv:tä (2024: 2,9 htv, 2023: 3 htv).

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Koko valvontaketjussa keskitytään edelleen uuden eläinten hyvinvointilain ja uusien eläinlajikohtaisten asetusten toimeenpanoon sekä eläinten hyvinvointivalvonnan muutoksiin. Aluehallintovirastojen ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirtyivät Ruokavirastoon vuoden 2026 alusta. Muutoksen painopisteenä tulevana vuosina tulee olemaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan, niihin liittyvien prosessien ja valvonnan ohjauksen yhtenäistäminen, resurssien käytön joustavoittaminen sekä paikallisviranomaisten tuen varmistaminen koko maassa. Lisäksi ehdollisuuteen liittyviä lainsäädännön toimeenpanoon liittyviä töitä jatketaan.

Valvonnan vaikuttavuuden varmistamiseksi tullaan otantaan perustuvan eläinten hyvinvointivalvonnan kohdentamista jatkamaan ja syventämään. Valvonnoissa painotetaan edelleen tiettyä vuosittain päätettävää eläinlajia. Käytännössä painotetun eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän ja myös kohdennukset vaihtelevat vuosittain eläinlajin mukaan. Kokonaisvalvontamäärä ei kuitenkaan kasva sillä vastaavasti muita tuotantoeläinlajeja valvotaan määrällisesti vähemmän. Vuonna

2026 pääosa nautatiloista valvotaan ositetulla satunnaisotannalla. Tulevaisuudessa tullaan myös jatkamaan satunnaisesti valittujen tilojen osuuden lisäämistä eri eläinlajeilla tietyin väliajoin, jotta saadaan parempaa yleiskuvaa eläinten hyvinvoinnista Suomessa.

Tulevaisuudessa riskiperusteisen valvonnan ja sen kehittämisen keskeisenä haasteena on epävarmuus riittävästä tiedonsaannista. Eläinten hyvinvoinnin valvontajärjestelmän (ELSU) kehitystyö on keskeytetty, eikä jatkokehityksestä ole toistaiseksi tehty päätöstä. Koska ELSU-järjestelmän tuottamat tiedot ovat olennaisia otantaan perustuvan eläinten hyvinvointivalvonnan kohdentamisessa, kehitystyön pysähtyminen voi olennaisesti heikentää myös valvonnan riskiperusteisuutta.

Lähitulevaisuuden tavoitteena on hyödyntää aiempaa enemmän nautatilojen riskiperusteisessa valvonnassa muun muassa alkutuotannon hygieniavalvontatietoja, kun valvontatuloksia on alettu tallentamaan riittävän kattavasti uuteen Vati-järjestelmään ja suurin osa tiloista on tarkastettu uusien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi pitkän aikavälin tavoitteena on myös teurastamotietojen hyödyntäminen tilavalvonnoissa (mm. eläinten hyvinvointi-ilmoitusten koonti teurastamoilla). Erityisesti pyritään panostamaan teurastamosta saatavien broilereiden hyvinvointitietojen hyödyntämiseen broilereiden riskiperusteisessa valvonnassa sekä broilereiden hyvinvointi-indikaattoreiden seurannassa. Vaikka riskien hyvällä kohdistuksella vaikuttavuuden tunnuslukutavoitteeseen ei tulevaisuudessakaan mitä luultavimmin päästä, tullaan riskiperusteista valvontaa kehittämään ja parantamaan myös jatkossa. Tämä auttaa kohdistamaan valvonnan rajalliset resurssit tarkoituksenmukaisella ja tehokkaalla tavalla. Kohdennetun valvonnan onnistumisen yhtenä edellytyksenä on ajantasaiset rekisteritiedot. Valvonnan tehostamiseksi jatketaan edelleen rekisteri-ilmoitusten ajantasaisuuden ja laadun parantamista.

Lammastiloilla havaittujen puutteiden osuus on useana vuonna ollut suhteellisen korkea. Ruokaviraston tavoitteena on lähitulevaisuudessa vahvistaa vuoropuhelua elinkeinon kanssa sekä suunnata viestintää entistä paremmin lammassektoreille. Tavoitteiden toteuttamista vaikeuttaa tuottajakunnan heterogeenisyys ja se, että ammattimaisesti toimivien tilojen osuus on Suomessa verrattain pieni.

Eläinkuljetustarkastusten kohdentamisen kehittämistä jatketaan yhteistyössä viranomaisten kesken niihin eläinkuljetuksiin, joissa on kohonnut riski eläinten hyvinvoinnin vaarantumiselle.

AJO-käynnin tavoitteena on todeta teurastamon viranomaisvalvonnan vaatimuksenmukaisuus, toimivuus ja tehokkuus. Eläinten hyvinvointivalvonnan AJO-käynnin kohteena on teurastamon yleinen eläinten hyvinvointivalvonta ja teurastamon toimintaohjeiston kattavuuden ja soveltamisen valvonta. Lisäksi samalla käynnillä on arvioitu eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa laitoksessa. Vuonna 2026 AJO-käyntejä ei resurssivajeen ja merkittävän organisaatiomuutoksen vuoksi edelleenkään todennäköisesti pystytä toteuttamaan, mutta tavoitteena on jatkaa käyntejä mahdollisuuksien mukaan tulevaisuudessa.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmien uudistamista pyritään edelleen edistämään, tavoitteena saada käyttöön toimivat tietojärjestelmät kaiken tyyppisen eläinten hyvinvointivalvonnan ja sen kehittämisen tueksi sekä laajentaa järjestelmät soveltuvien osin myös kunnaneläinlääkärien käyttöön. Valvontatietojärjestelmien jatkokehityksen myötä on tarve saada laajemmän käyttäjäjoukon lisäksi myös uusia toiminnallisuuksia. Nykyinen Elvi-järjestelmä kattaa hyvinvointivalvonnan osalta maatilojen ja eläinkuljetusten otantatarkastukset.

Lähivuosina teknisen elinkaarensa päähän tulevan Elvi-sovelluksen uudistaminen on aloitettu ja siellä nykyisin olevat toiminnot siirretään tulevien vuosien aikana muihin järjestelmiin. Samalla tavoitteena on lisätä toimintaa sujuvoittavia ominaisuuksia ja parantaa järjestelmästä saatavaa raportointia. MM. epäilyyn perustuvien tarkastusten valvontajärjestelmä ELSUn kehitystyö jouduttiin valitettavasti keskeyttämään alkuvuodesta 2023 puuttuvan rahoituksen vuoksi. Järjestelmän jatkokehityksestä ei tehty vielä päätöstä. Teurastamovalvonnan kehittämisen esiselvitys käynnistyi vuonna 2024. Tulevaan teurastamovalvonnan sovellukseen on tarkoitus toteuttaa toiminnot myös teurastamoissa tehtävälle eläinten hyvinvoinnin valvonnalle, sekä nykyisin Elvi-sovelluksessa oleville teurastamoiden kuukausi-ilmoituksille.

Ruokavirasto valtioneeläinlääkärit kouluttavat ja tukevat jatkossa alueensa paikallisia viranomaisia. Virasto ohjaa, ohjeistaa ja kouluttaa tehostetusti eläinsuojeluviranomaisia korjaavien toimenpiteiden tehokkaasta varmistamisesta, jotta todetut eläinten hyvinvointia koskevat laiminlyöntitapaukset eivät pääse pitkittymään ja pahentumaan.

Elinkeinon vastuuta eläinten hyvinvoinnin toimenpideohjelmista, eläinten hyvinvointitilanteen analysoinnista sekä toimenpiteistä hyvinvoinnin kehittämiseksi pyritään edelleen lisäämään. Elinkeinoa kannustetaan myös laatimaan hyvän käytännön oppaita, lisäämään hyvinvointitoimenpiteitä terveydenhuollossa sekä kehittämään eläinten hyvinvointia todentavia laatujärjestelmiä. Ruokavirasto laatii lainsäädäntöoppaita, jotka ottavat huomioon eläinten hyvinvointilain muutokset. Oppaiden sisällöstä ja saatavuudesta tiedotetaan yhteistyössä elinkeinon kanssa.